

Ο Άγιος Μάξιμος και η κατάσταση στην Ρωσία (Ηλίας Λιαμής, δρ. Θεολογίας, Καθηγητής Μουσικής, Πρόεδρος της Συνοδικής Υποεπιτροπής Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων της Εκκλησίας της Ελλάδος)

/ Πemptουσία

Κορυφαία στιγμή στη ζωή του Αγίου Μαξίμου του Γραικού αποτελεί η διπλή δίκη του. Πώς όμως κατέληξε εκεί;

Από το 1518 που έφτασε στην Ρωσία μέχρι το 1525 που οδηγείται στην πρώτη του δίκη, έχει αποκτήσει πλήρη εικόνα της μεγάλης εκκλησιαστικής, θεολογικής, πνευματικής και ηθικής παρακμής της Ρωσικής κοινωνίας γενικά και της Ρωσικής Εκκλησίας ειδικότερα. Αντί να περιοριστεί στην ολοκλήρωση της αρχικής του αποστολής, αναλαμβάνει με ταπείνωση και ακεραιότητα τον ρόλο του σεμνού και ταπεινού κριτή, αλλά και του πνευματικού ηγέτη, που καλεί τους πάντες σε

μετάνοια και αναγέννηση.

Αιτία αυτής της στάσεως αποτελεί η διαπίστωσή του, πως η Ρωσική Εκκλησία, όντας πλήρως εκκοσμικευμένη, παρασύρθηκε από τον Τσαρικό μεγαλοϊδεατισμό, προσφέροντάς στον Ρώσο ηγεμόνα την εκκλησιαστική τεκμηρίωση του μεγαλείου της Τρίτης Ρώμης. Αυτή ήταν η Ρωσική ιδεολογική βάση, πάνω στην οποία στηρίχτηκε η αχαλίνωτη συγκέντρωση πλούτου και εξουσίας, τόσο από τον ηγεμόνα, όσο και από την Εκκλησία, με αποτέλεσμα, και οι δύο, να εκφυλιστούν σε βακτηρία ενός καταπιεστικού, άδικου και αυθαιρέτου κοινωνικού συστήματος φεουδαρχικού τύπου. Η συγκέντρωση πλούτου και η επιβολή της εξουσίας είχαν ως στόχο το μεγαλείο ενός συστήματος καισαροπαπισμού [5] που συχνά θέλει την Εκκλησία να απολαμβάνει τα υλικά αγαθά της εξουσίας με αντάλλαγμα την μεταφυσική τεκμηρίωση των αυθαιρεσιών του ηγεμόνα.

Όσο η κριτική αλλά και το εποικοδομητικό του έργο εξελίσσονται, ο Άγιος Μάξιμος βαδίζει από το ζενίθ της δόξας και της εκτίμησης ολόκληρης της κοινωνίας της Μόσχας στο ναδίρ της απαξίωσης και του εξευτελισμού. Αυτός, που με το έργο και κυρίως τον βίο του ξανάδωσε στην Ρωσική κοινωνία το μέτρο της Ορθόδοξης πνευματικότητας και αναμόρφωσε ολόκληρη τη Ρωσική πνευματική και πολιτιστική ζωή της, σύρεται εν τέλει δέσμιος στο εδώλιο του κατηγορουμένου με βαρύτερες κατηγορίες.

Το γεγονός είναι πως όλες οι κοινωνικές τάξεις και όλοι οι παράγοντες της εξουσίας είχαν λόγους να επιθυμούν, όχι απλώς τη σιωπή του αλλά τον εξοβελισμό του:

- Ο απλός λαός δέχτηκε την κριτική του για την τυπολατρία, την άσπτη ζωή, τη μέθη, τη μαγεία, την αστρολογία, την απόλυτη έκπτωση του θεσμού της οικογένειας.
- Η ηγεσία της Ρωσικής Εκκλησίας δέχτηκε την κριτική του για την φιλοχρηματία, την συμπόρευση με την πολιτική εξουσία, την ασωτία, την υποδαύλιση της ρήξεως με τον Οικουμενικό Πατριαρχείο, την παντελή έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας και εκπαίδευσης.
- Ο κατώτερος κλήρος δέχτηκε την κριτική του για την αποπνευματικοποίηση της λειτουργικής ζωής και την πλήρη αδιαφορία του για θέματα ηθικά και πνευματικά.
- Οι μοναχοί δεχτήκαν την κριτική του για την έκπτωση των Ιερών Μονών σε οικονομικούς οργανισμούς με κολοσσιαία περιουσία και κρησφύγετα απατεώνων, στυγνών εκμεταλλευτών των αδυνάτων, εγκληματικών, ακόλαστων και τοκογλύφων.

- Οι κάθε λογής θεομπαίχτες δέχτηκαν την κριτική του για την ανακήρυξη ψευτοαγίων και την εκμετάλλευση της απαιδευσίας, της μωροπιστίας και της μυστικοπαθούς φύσεως του Ρωσικού λαού.
- Οι ευγενείς δέχτηκαν την κριτική του για την χλιδή, την ανηθικότητα και την αποκοπή από κάθε Χριστιανική εντολή, καθώς και για την αφάνταστη σκληρότητα προς τους φτωχούς.
- Ο Ηγεμόνας δέχτηκε την κριτική του για την σκληρότητα του, την στάση του απέναντι στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, καθώς και για το διαζύγιο και τον δεύτερο γάμο του.
- Το κατεστημένο των διανοουμένων και λογίων δέχτηκαν την κριτική του για το χαμηλό τους επίπεδο και την αδιαφορία τους απέναντι στις αμέτρητες πνευματικές και μορφωτικές ανάγκες του λαού.

Επιγραμματικά, ιδού οι αιτίες της δικαστικής του δίωξης:

- Κριτική κατά της τυπολατρίας.
- Κριτική κατά των Μητροπολιτών.
- Κριτικά κατά της αμαρτωλής ζωής και συμπεριφορών κληρικών και μοναχών.
- Κριτική κατά της μεγάλης γαιοκτησίας των Μοναστηριών και της στυγνής εκμετάλλευσης των φτωχών.
- Κριτική κατά του αυτοκεφάλου της Ρωσικής Εκκλησίας.
- Κριτική κατά του μεγάλου Δούκα και των αρχόντων της Ρωσικής φεουδαρχίας.
- Κριτική και επέμβαση σε πολιτικές αποφάσεις.
- Κριτική κατά ορισμένων Ρώσων Αγίων.
- Τα ελάχιστα διορθωτικά και μεταφραστικά λάθη του.
- Το προσωπικό μίσος του Μητροπολίτη Μόσχας Δανιήλ [6].

Στην κριτική του αυτή ο Άγιος Μάξιμος δεν υπήρξε ποτέ επιθετικός, ούτε και προσωποποιούσε τις μομφές του. Παρέμεινε αμετακίνητος στις αρχές του αλλά σεβόταν απόλυτα τα πρόσωπα [7]. Παράλληλα, δεν περιορίζεται σε στείρα κριτική. Παράγει συγγραφικό, μεταφραστικό και διορθωτικό έργο, ενώ αναβαθμίζει την πνευματική ζωή της Ρωσίας σε λογοτεχνικό, ποιητικό και φιλολογικό επίπεδο. Αν

και ακολούθησε την Βιβλική προτροπή: «Μη έλεγχε κακούς ίνα μη μισώσιν σε, έλεγχε σοφόν και αγαπήσει σε» [8], δεν απέφυγε το μίσος των κακών. Είναι φανερό πως με την κριτική του, ενεργοποίησε πάθη ανταγωνισμού, φόβου και φθόνου, αλλά, παράλληλα, έθεσε σε κίνδυνο πολιτικούς και εκκλησιαστικούς σχεδιασμούς.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

5. Βλ. Άγγελου Γιαννόπουλου, Το πρόβλημα της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας, *Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου «Μάξιμος ο Γραικός»*, Άρτα, 28-30 Οκτωβρίου 1988, σ. 151.

6. Κ. Τσιλιγιάννη, *Η δίκη του Μαξίμου του Γραικού*, εκδ. Ινστιτούτου ΑΓΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΓΡΑΙΚΟΣ, Αθήναι 2011, σ. 49-93):

7. Τρανό παράδειγμα αποτελεί η κριτική απέναντι στον ηγεμόνα, η οποία δεν προσωποποιείται, αλλά εκφράζεται μέσω της συγγραφής κειμένων προς ανώνυμο ηγεμόνα. Βλ. «Παραινετική επιστολή προς έναν ηγεμόνα περί της ψευδούς της αστρολογίας και παρηγορητική σε όσους ζουν εν θλίψει», ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΙΚΟΥ ΛΟΓΟΙ, τομ. Β΄, εκδ. Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2012, ΙΘ΄, σ. 349-358. Πρβλ. «Διεξοδικός και συμπονετικός περί των ανάρχων πράξεων και ατασθαλιών βασιλέων και αρχόντων», ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΙΚΟΥ ΛΟΓΟΙ, τομ. Α΄, εκδ. Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2011, ΙΚΣΤ΄, σ. 323-336. Πρβλ. Επιστολή προς τους Ορθοδόξους άρχοντες σχετικά με τον τρόπο που οφείλουν να διοικούν κα να εκδικάζουν τις υποθέσεις κατά τρόπο θεοπρεπή και φιλεύσπλαχνο». Ό.π., ΚΖ, σ. 437-443. Το ίδιο πράττει, προκειμένου να στηλιτεύσει την περιουσία των Μονών. Συγγράφει «επιστολή περί της ακτημοσύνης των Μονών του Αγίου Όρους», ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΙΚΟΥ ΛΟΓΟΙ, τομ. Δ΄, εκδ. Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2017, 3, σ. 71-78.

περί του Χριστιανού ηγεμόνα.

8. Παροιμίες, 9,8.